

Förödelsen av den heliga sjön

[Tibet: tibetaner] Landskapet utmed vägen mellan gränsen till Nepal och den tibetanska huvudstaden Lhasa ger den första känslan av världens tak. Medan Himalayas sydsida, tack vare det myckna regnandet där, uppvisar en yppig vegetation, domineras dess norrsida av en karg men sällsynt fascinerande ödemark som sträcker ut sig där nästan utan avbrott.

Sista hindret på vägen till Lhasa är det 4 794 meter högt belägna Kampalasset. Därifrån återstår sedan 120 km till huvudstaden. Vyn från Kampalasset är väl värd att beskåda. Nedanför passet, på 4 445 meters höjd, sträcker sig Yamdroksjön ut sig som en gigantisk skorpion. Det är den största sötvattensamlingen på Himalayas norrsida.

Sjön är som mest mellan 20 och 40 meter djup med en vattenyta på hela 624 kvadratkilometer. På dess stränder betar sedan urminnes tider nomadernas hjordar. Vatten är dyrbart i Tibet och därför räknas Yamdroksjön som den viktigaste platsen på nomadernas vandringar. För människor i sjöns närhet fungerar den som en viktig näringskälla eftersom sjön är fiskrik. I Tibet är annars detta sällsynt eftersom fisk ofta är tabu av religiösa skäl.

Även sjön i sig har en religiös betydelse.

Redan av förbuddhistiska bön-religionsanhängare ansågs den vara helig. Än idag är den ett ställe dit munkar från närliggande kloster vallfärdar. Under självständighetstiden organiserade regeringen till och med en årlig procession till sjön för att där erlagga offer. På en ö i sjön finns ett av de viktigaste buddhistiska missionärernas kloster som är tillägnat Padmasambhava eller Guru Rinpoche.

Vallfärdplats eller kraftverk?

För att öka det kinesiska inflytandet i Tibet, som Kina ockuperade 1951, bygger nu Kina ett vattenkraftverk nedanför sjön.

Går allt efter den kinesiska regeringens planer, leder det till stora förändringar i området. Det var 1985 som planerna på att bygga vattenkraftverk vid Yamdroksjön blev kända och redan samma år satte man igång. Några månader senare avbröts projektet, men återupptogs 1991.

Kinas äregiriga, ambitiösa planer kommer att förändra hela området. Vattnet kommer att ledas genom en tunnel med en diameter av 2,5 meter till kraftverket vid Yang-Tse floden 846 meter längre ner. Vattnet skall driva 6 generatorer med sammanlagd effekt av 90 000 kilowatt. Enligt beräkningar av den schweiziska firman Sulzer-Escher-Wyss skall detta ge 200 miljoner kilowattimmar årligen. De största elförbrukarna räknas bli den 60 km längre bort belägna Gonggarflygplatsen och huvudstaden Lhasa.

För att kunna genomföra dessa planer, förlitar sig Kina på internationell kunskap. Man skickade förfrågan till den österrikiska firman Elin Energitechnik i Wien och till det österrikiska dotterbolaget till tyska firman JM Voith AG i St. Pölten för kraftverkets konstruktion. Senare kontaktades Sulzer-Escher-Wyss och även en italiensk firma men deras förslag ansågs av den kinesiska regeringen vara för dyra. Därutöver kontaktade man också amerikanska ingenjörer. Den kinesiska kontakten är Chengdu vattenkraftsforskning och konstruktionsinstitut. Den beräknade kostnaden för projektet har genom åren stigit från 140 miljoner till minst 200 miljoner US-dollar.

Projektet har dessutom blivit otursföljt. När vicepremiärminister Wu Bangguo i anslutning till firandet av 30 årsdagen av den så kallade "autonoma regionen" i september 1995 högtidligt försökte sätta igång den första turbinen så slogs elförsörjningen i hela regionen ut. För att rädda ceremonin fick man använda sig av ett mindre, i närheten beläget, värmekraftverk.

Elproduktionen i Tibet ligger långt under Kinas genomsnitt. Det kan därför låta som om ett sådant gigantiskt projekt vore berättigat. Den så kallade "Autonoma regionen Tibet" är en åttondel av Kinas härskarsfär. I regionen produceras endast 0,096 procent av nationens el. Till år 2000 beräknades detta flerfaldigas och för det skulle kraftverket vid Yamdroksjön stå. Under självständighetstiden led folk i

Tibet ändå ingen brist på elektricitet. Uppfinningsrikedom och anspråkslöshet gjorde att strömmen räckte. Än idag används torkad kogödsel som det viktigaste brännmaterialet i den skogsfattiga regionen.

Det nya storprojektet är mest tänkt att användas av inflyttade kineser som under tiden blivit den största folkgruppen i Lhasa. Av cirka 200 000 invånare i staden är nu bara cirka en fjärdedel tibetaner. De nya stadsinvånarnas energibehov går ej att tillfredsställa genom de traditionella metoderna. Färgtvapparater, eluppvärmning och karaokediskoteken hör till de fördelar som den kinesiska regeringen vill erbjuda där för att göra kolonisering av Tibet attraktiv för den egna folkgruppen. Den religiösa betydelsen av Yamdroksjön bryr sig Kina inte mycket om. Den tibetanska buddhismen anser Kina vara en vantro.

Ekologiska följder

Inte bara religiösa är emot kraftverket. De kulturella och ekologiska följderna är rent fatala. Genom den stora avtappningen av vattnet, sjunker sjöns vattenyta med 7,6 cm årligen. Enligt planerna lovar man att pumpa tillbaka vattnet från Yang-Tse floden. Dels är det ingen som tror på detta, dels skulle det då vara det slammiga långsamt flytande Yang-Tse vattnet istället för det rena, klara sjövattnet som man tagit bort. Skulle vattnet verkligen pumpas tillbaka, är de ekologiska följderna av detta helt okända. Detsamma gäller fis-

ket, som är av mycket stor betydelse för många av den lokala befolkningen. Inte ens en studie av de ekologiska följderna har gjorts. Dystra prognoser utgår ifrån att sjön försvinner helt inom loppet av 50 år. Även den kinesiska regeringens samarbetspartner i projektet befarar detta.

Beträffande den kinesiska regeringens löfte om att vattnet ska pumpas tillbaka, säger en amerikansk expert "Det måste de påstå för att överhuvudtaget kunna genomföra projektet". Större delen av den tibetanska befolkningen är kraftigt emot projektet. Bland dem finns även sådana som innehar poster inom den kinesiska förvaltningen och/eller kommunistpartiet. Den prominenta motparten var Panchen Lama som då bodde i Peking och hade den i Tibet näst högsta religiösa ställningen. Trots att han ofta av kineserna använts för att betona samhörighet mellan dessa två folk, har han till Yamdrokprojektet ställt sig obevekligt negativ. Trots otaliga försök att få honom att ge upp sitt motstånd mot projektet, har detta misslyckats. Förmodligen har han på 80-talet påverkat byggstoppet och det är med säkerhet ingentillfällighet att byggandet efter hans oförklarade död återupptagits.

Även andra tibetanska funktionärer har ofta lämnat in petitioner med krav på byggstopp. En av funktionärerna har till och med avgått i protest mot den hårdnackade kinesiska ställningen. Konkret motstånd, såsom vid liknande projekt i Malaysia och Filipinerna, är i Tibet under det kinesiska styret omöjligt. Det är inte

Yamdroksjön i Tibet är viktig både som näringskälla och som religiös plats för tibetanerna. Kina har nu startat ett dammbygge där.

Fotograf: Tseten Zöchbauer

baradenfredligabuddhistiskatraditionen som hindrar folk. Kineserna har vidtagit följande säkerhetsåtgärder:

Bygget är närmast hermetiskt tillslutet. Där finns en arbetsbrigad med 5 000 soldater. Dessa brigader spelar i Kina en viktig roll. Civila är helt förbjudna. Bara officiella kinesiska personer besöker då och då bygget för att understryka den stora betydelse som Peking tillmäter bygget.

Själva partiordförande Jiang Zemin besökte bygget under sin femdagars inspektionsvisit i Tibet. Där kommenterade han ingreppet med orden: "Detta är inte bara en viktig uppgift till gagn för ekonomi och näringsliv; det har också en viktig politisk uppgift."

Kinas motivering för projektet vid Yamdroksjön är enkel: Det åstadkommer framsteg för Tibet. Därmed är allt berättigat. Vad man inte säger är att detta framsteg är behovsorienterat bara för de kinesiska bosättarna. Kraftverket vid Yamdroksjön är i första hand en bas för det kinesiska inflytandet i Tibet.

Text: Klemens Ludwig, GfbV
Översättning: Josef Sebela

Endast texten i detta verk är licensierad under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Ingå bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.